

Sklep

Merjenje globalnih kompetenc 15-letnikov v raziskavi PISA (2018) naj bi zagotovilo podatke o delovanju izobraževalnega sistema na tem področju. To naj bi sodelujočim državam omogočilo, da razvijejo ukrepe, ki »/.../ pozivajo mlade k razumevanju sveta onkraj svojega neposrednega okolja, da z drugimi ljudmi ravnamo spoštljivo in dostojanstveno ter sprejemajo ukrepe za oblikovanje trajnostnih in uspešnih skupnosti« (OECD, v Robertson, 2021, str. 171).

Čeprav podatki OECD po mnenju nekaterih kritikov v celoti ne zajemajo kompleksnosti globalnih kompetenc (npr. osredinjenost na elitistično kozmopolitsko medkulturno razumevanje, pomanjkanje vidika globalne socialne pravičnosti) (Conolly idr., 2019) in je bilo na njihov okvir ocenjevanja globalnih kompetenc naslovljenih več kritik (Engel idr., 2019; Grotlüschen, 2018; Robertson, 2021; Sälzer in Roczen, 2018), ne smemo zanemariti, da raziskava PISA (2018) predstavlja do zdaj edino obsežno in mednarodno primerljivo oceno globalnih kompetenc učencev na svetu. Upoštevajoč navedeno, rezultatov raziskave PISA (2018) s področja globalnih kompetenc ne moremo spregledati, temveč jih moramo previdno in ustrezno interpretirati (glejte tudi Engel idr., 2019).

Ugotovitve raziskave in s tem uvide v podpovprečne rezultate slovenskih učencev na tem področju lahko podkrepimo z zelo redkimi slovenskimi študijami na področju (globalne) državljanske vzgoje. Te kažejo neskladje med institucionalnimi in normativnimi smernicami (tj. cilji politike) na

eni strani in realno trenutno prakso na tem področju (tj. rezultati politike) na drugi strani (Neubauer, 2012; Skinner, 2012) ter pomanjkanje medsektorskega (medresorskega, državnega in nevladnega) sodelovanja in sistemskega pristopa k razvijanju globalnih kompetenc (npr. Arbeiter, 2019). Raziskava prinaša do zdaj manjkajoče empirične in mednarodno primerljive podatke o stališčih in dispozicijah slovenskih učencev na področju globalnih kompetenc ter dopolnjuje obstoječa priporočila politikam na tem področju z glavnim poudarkom na smiselnosti krepite globalnih kompetenc vseh (zlasti pa deprivilegiranih skupin) učencev ter krepitevi znanja o globalnih vprašanjih kot predpogoja za razvoj vseh drugih vrlin (spretnosti, stališč in vrednot) globalnih državljanov. Prav tako raziskava kot pomembnega izpostavlja razmislek, da je v številčnosti mednarodnih iniciativ (npr. OECD, Unesca, Sveta Evrope in drugih), ki razvoj globalnih kompetenc učencev in učenk prepletajo s številnimi drugimi mednarodnimi iniciativami (kot so npr. zelene veščine (Evropska komisija (2023), trajnostni razvoj (OZN, 2015), medkulturno izobraževanje (Svet Evrope, 2023)), pomembno prepoznati skupne imenovalce vseh mednarodnih iniciativ ter jih smiselno umestiti v nacionalne politike. Usmerjanje pozornosti in ločeno naslavljanje vsake izmed njih, brez jasno opredeljenih nacionalnih ciljev, je namreč lahko pomemben dejavnik implementacijskega primanjkljaja na tem področju.

Omejitve študije in smernice za nadaljnje raziskovanje

Metode analiziranja podatkov v tej študiji temeljijo na ugotavljanju povezanosti različnih napovednikov, zato dopuščajo zgolj sklepanje o smeri in moči povezanosti med vključenimi spremenljivkami, o vzročno-posledičnih odnosih pa ne moremo govoriti. Poleg tega so obravnavani napovedniki le eden izmed dejavnikov, ki lahko učinkujejo na globalne kompetence pri učencih in učenkah, saj so te rezultat več, tudi še nepojasnjenih, dejavnikov, ki se med seboj dopolnjujejo in prepletajo. Pomembno je tudi dejstvo, da so ocene učinkov različnih dejavnikov ugotovljene na podlagi osebnih zaznav učencev in učenk, zato so le subjektivna ocena stanja v določenem trenutku.

Glede na to, da je vzorčenje v mednarodnih raziskavah znanja dvostopenjsko, bi veljalo napovedne modele, uporabljene v tej študiji, v prihodnje preveriti tudi z metodo hierarhičnega linearnega modeliranja.

Upoštevajoč analitični model (slika 1), ki smo mu v monografiji sledili s pregledom teoretskih konceptualnih podlag globalnih kompetenc ter s

poglobljenimi statističnimi analizami podatkov raziskave PISA (2018), je nadaljnjo raziskovalno pozornost na področju globalnih kompetenc (slovenskih) učencev in učenk smiselno namenjati predvsem na v nadaljevanju izpostavljenih področjih.

Rezultati, ki kažejo na pozitivno povezanost občutka pripadnosti šoli z različnimi dimenzijami globalnih kompetenc, izkazujejo pomen preučevanja povezanosti drugih socialno-čustvenih vidikov učenja z usvajanjem globalnih kompetenc, vključno z odnosi med učitelji in učenci.

Raziskave kažejo na pomembno vlogo učiteljev pri usvajanju globalnih kompetenc učencev. Pri tem pa so pomembni tako globalne kompetence učiteljev kot tudi pedagoški pristopi, ki jih pri poučevanju globalnih vsebin uporabljajo. Za dodatno osvetlitev rezultatov naše študije je zato dodatno pozornost smiselno nameniti analizi vsebin začetnega in nadaljnjeega profesionalnega razvoja učiteljev z vidika zastopanosti globalnih vsebin, preverjanju globalnih kompetenc slovenskih učiteljev ter raziskovanju pedagoških pristopov, ki jih uporabljajo pri poučevanju (globalnih) vsebin.

Ob prepoznanem pomenu celostnih pristopov na ravni šol pri spodbujanju globalnega državljanstva je posebno pozornost smiselno nameniti tudi raziskovanju dejavnosti za razvoj globalnih kompetenc učencev in učenk na ravni šole kot tudi šolske klime kot pomembnega napovednika posameznih dimenzij globalnih kompetenc (predvsem medkulturnega razumevanja).

Ker so za usvajanje globalnih kompetenc pomembni tako formalni kot tudi neformalni pristopi, je raziskovanje smiselno usmeriti tudi na področje skupnostnega učenja (angl. *community learning*) in drugih pristopov v lokalnih skupnostih. Nezanemarljivi pa so, kot izpostavljajo raziskave, pri usvajanju globalnih kompetenc učencev in učenk tudi domače okolje in priložnosti, ki jih na podlagi razprav o globalnih tematikah kot tudi dejanskih izkušnjah (potovanjih) omogočajo. Ne nazadnje tudi sistematični pregledi lestvic spremljanja globalnih kompetenc ugotavljajo, da te več pozornosti namenjajo samooceni psiholoških vidikov globalnih kompetenc kot edukacijskim procesom usvajanja globalnih kompetenc.

Rezultatom, ki kažejo, da o več priložnostih za usvajanje globalnih kompetenc v primerjavi z učenci in učenkami gimnazijskih programov v Sloveniji poročajo učenci in učenke poklicnih programov, je smiselno nameniti dodatno pozornost v smislu (primerjalne) analize kurikulumov z vidika zastopanosti globalnih vsebin kot tudi s kvalitativnim raziskovanjem (npr. v obliki fokusnih skupin), v katerem bi preverili razumevanje pojma

globalnih kompetenc ter njegovih posameznih dimenzij, ki so jih samooce-nili učenci in učenke v raziskavi PISA.

Raziskave kažejo, da mlajši v primerjavi s starejšimi izkazujejo viš-jo raven globalnih kompetenc. Upoštevajoč navedeno, bi bilo tudi v Slove-niji, kjer, kot kaže raziskava PISA (2018), 15-letniki svoje globalne kompe-tence ocenjujejo nekoliko nižje kot njihovi vrstniki v sodelujočih državah OECD, zanimivo preveriti raven globalnih kompetenc odraslih državlja-nov. Ne nazadnje tudi ključni nacionalni (javno)politični dokumenti po-udarjajo, da je globalno izobraževanje vseživljenjski proces. V tem pogle-du bi bilo zanimivo ugotoviti, koliko je priložnosti za usvajanje globalnih kompetenc učencev in učenk višjih letnikov srednjih šol kot tudi študentov in študentk različnih študijskih programov v Sloveniji.